

Тема. Вчинок і наслідок.

Мета: формувати в учнів поняття про вчинок і наслідок; учити думати про наслідки своїх вчинків; розвивати вміння оцінювати свої вчинки і приймати рішення, співвідносити свої дії з діями інших; виховувати в учнів здатність протидіяти.

Обладнання: роздавальний матеріал (роздруковані картки, на яких подані різні ситуації).

Хід заняття

Робота з притчами.

Дикий кінь і приручений

Якось дикий кінь зустрів прирученого і почав ганьбити його за рабство. Але той твердив, що він — вільний, як вітер.

—Якщо так,— сказав дикий кінь,— тоді для чого служиш те знаряддя, що маєш між зубами?

—Це — уздечка,— відповів приручений кінь.— Один з найкращих засобів, що дає силу.

—Так, але що означають ті паски, які прив'язані до неї?

— Вони не дають їй випасти мені з рота, коли я надто лінивий.

—А що скажеш про сідло? — питав далі дикий кінь.

—Часто полегшує мої муки,— відповів приручений кінь.— Коли сили зовсім покидають мене, я сідаю в нього і їду верхи.

Нема нікого гіршого від раба, який цілує свої кайдани, і від людини, яка вибачає собі недобрі звички, в'язнем яких вона є. Ніхто не є вільним, якщо не є паном самого себе.

Ти ж знав!

В одному індіанському племені юнаків на зрілість випробовували самотністю. Цим вони мали довести самі собі та спільноті, що готові стати справжніми воїнами. У час випробування один із цих юнаків опинився посеред гарної квітучої долини. Оглядаючи гори, які оточували цю долину, юнак побачив стрімку вершину, вкриту сліпучо-білим снігом. «Поміряюся з тією вершиною»,— подумав він. Юнак одягнув сорочку зі шкіри зубра, на плече накинув плащ і почав спинатися на гору.

Вибравшись на вершину, юнак побачив під собою цілий світ: прекрасні краєвиди, безмежний простір. Його серце наповнилося гордістю.

Раптом він почув біля своїх ніг дивне шелестіння. Подивився і побачив змію. Хотів відскочити, але змія заговорила:

—Вмираю... Тут надто зимно для мене, і немає поживи... Візьми мене під свою сорочку і знеси в долину.

—Ні,— відповів юнак.— Знаю вашу породу. Ти — гримуча змія. Якщо візьму тебе, ти вкусиш мене — і я помру.

—Ні! Навіть не думай так! — відповіла змія. — З тобою не буду так поводитися. Якщо мені допоможеш, не вчиню тобі жодного зла.

Юнак і далі відмовлявся, але змія вміла добре переконувати. Врешті-решт він узяв її під сорочку і поніс із собою. Коли вони вже спустилися в долину, юнак делікатно поклав її на землю. Несподівано змія скрутилася, кинулася на хлопця і вкусила його, в ногу.

—Ти ж мені обіцяла! — закричав він.

—Ти ж знав, що ризикуєш, коли брав мене з собою,— сказала змія й поповзла собі геть.

Ця історія каже: «Є каяття, та нема вороття». Або «Що посієш, те й пожнеш».

Бруно Ферреро

Як ви розумієте слова «Ніхто не є вільним, якщо не є паном самого себе»?

—Чим відрізняються між собою люди? *(Одні люди думають, а потім роблять, інші зроблять, а потім думають.)*

—Що значить уміти аналізувати свої дії? порівнювати їх? оцінювати?

—Яка спільна думка у прислів'їв: «Є каяття, та нема вороття», «Що посієш, те й пожнеш», «Сім разів відмір, один відріж»?

—Чому так важливо бачити зв'язок між вчинком і наслідком?

—Що таке вчинок? А наслідок? *(Учинок — це дія людини, скерована на когось чи щось. Наслідок — те, що виходить, впливає з певних обставин; результат, підсумок.)*

Робота з оповіданням.

Камінь

У лузі під гіллястим дубом багато років жила криниця. Вона давала людям воду. Під дубом біля криниці відпочивали подорожні.

Одного разу до дуба прийшов хлопчик. Він любив пустувати. Тож і подумав: «А що воно буде, як я візьму оцей камінь і кину його в криницю? Ото, мабуть булькне дуже!»

Підняв камінь, кинув його в криницю. Булькнуло дуже. Хлопчик засміявся, побіг і забув про свої пустоці.

Камінь упав на дно й закрив джерело.

Вода перестала наповнювати криницю. Криниця засохла. Засохла трава навколо криниці, і дуб засох, бо підземні струмки потекли кудись в інше місце.

На дубі перестав мстити гніздо соловейко. Він полетів на інший луг.

Замовкла соловейкова пісня. Сумно стало в лузі.

Минуло багато років. Хлопчик став дідусем. Одного разу він прийшов на те місце, де колись був зелений луг, стояв гіллястий дуб, співав соловейко, вабила прохолодна криниця.

Не стало ні лугу, ні дуба, ні соловейка, ні криниці. Довкола пісок, вітер здіймає хмари пилюки.

«Де ж воно все поділося?» — подумав дідусь.

В. Сухомлинський

—Як же вчинок хлопчика вплинув на подальше життя криниці, дуба, соловейка?

—Про що не подумав хлопець?

—Чому так сталося?

—Як вчинок впливає на наслідки?

—Які поради ви дали б хлопцеві?

Робота в парах.

Учитель роздає учням роздруковані картки, на яких подані різні ситуації, і пропонує їх розібрати.

1. Підліток, демонструючи друзям свою вправність, цілиться каменем у вуличний ліхтар. Влучивши, вигукує: «Є!»

2. —Алло! Мені Ігоря! Немає? Ну, добре... Хто питає? Так, друг один... Гарзд, я подзвоню пізніше... Розбудив? А ви що, вже спали? Але ж ще рано...
Чи правильно розмовляв по телефону цей хлопчик? Дайте свій варіант телефонної розмови в цьому випадку.
3. Батьки затримуються на роботі, Сергійкові потрібно було забрати сестричку з дитсадка. Він загрався у футбол і забув про неї.
4. Марійка взяла книжку у читальній залі, їй необхідно вивчити на урок вірш. Переписувати його не хочеться. Марійка вирвала сторінку з книжки.
5. Татко весь вечір сидів біля комп'ютера, готував доповідь на конференцію. Перед вечерею він попросив нікого не користуватись комп'ютером, бо в нього ще багато роботи. А Юрко хотів пограти у нову гру. Поки татко пив чай, Юрко відключив таткову програму і почав грати у свою гру. Але коли батько зайшов до кімнати, хлопчик згадав, що він забув зберегти таткові документи.

Робота з прислів'ями.

Куди вітерець, туди й розумець.

Шия з намистом, а голова із свистом. Порожній колосок вище всіх стоїть.

Розумна голова, та дурню попалась.

Заключне слово вчителя.

На закінчення я хочу познайомити вас з порадами видатного письменника й педагога Василя Сухомлинського. Запам'ятаємо їх і будемо виконувати.

—Бути справжньою людиною наодинці зі своєю совістю значно важче, ніж на людях, що оцінюють твої вчинки, схвалюють добро і засуджують зло.

—Звітувати перед своєю совістю значно важче, ніж перед іншою людиною.

—Якщо наодинці із собою ти робиш щось варте осуду, не думай, що про це ніхто не дізнається. Звичка приховувати від людей погане накладе на тебе незабутній відбиток: люди все одно будуть знати твою істинну сутність.